

JON GARAÑO ETA JOSE MARI GOENAGA

«Metaforikoak bai, baina ez dugu kriptikoak izan nahi»

Lore-sorta anonimoa jasoko du Anek, daraman bizimodu grisa bat-batean aztoratuz. Horrela hasten da Loreak, Jon Garaño eta Jose Mari Goenagak zuzenduriko bigarren filma (80 egunean estreinatu zuten 2010ean). Urrezko Maskorra lortzeko lehiatuko da Donostiako Zinemaldian, eta Toronto, Londres, Zürich eta beste hainbat jaialditarako ere hautatu dute dagoeneko. Urrian iritsiko da areto komertzialetara.

| MIKEL GARCIA IDIAKEZ |

Argazkia: Dani Blanco

Ane, Tere eta Lurdes; hiru emakumek daramate filmeko pisua. Ez da ohikoena.

Jose Mari Goenaga: Istorioak berak eskatu digu horrela izatea, ez da zerbait kontzientea izan. Istorioaren arabera eraikitako pertsonaiak emakumeetan ikusten genituen irudikatuak.

Bilakaera bat duten pertsonaia sakonak dira. Nola zizelkatzen dituzue pertsonaiak?

JM. Goenaga: Kasu honetan, hein handi batean tramaren bidez joan dira itxura hartzen. Neurtuta dago trama, gai jakin batzuk jorratu nahi izan ditugu, eta horien arabera joan gara pertsonaiak irudikatzen.

Jon Garaño: Behin pelikula egituratuta, Ane eta Tereren profilak erraz etorri ziren. Aneren izaera asko baldintzatzen du gertatzen zaionak, eta Tereren ezaugarriak ere argi genituen. Lurdesen pertsonaiarekin zalantza gehiago izan genituen, eta kasu honetan Itziar Ituño [aktoreak] ematen zigunera egokitu genuen pertsonaia.

JM. Goenaga: Aktoreak berak informazioa ematen dizulako, eta gidoiak dioenean harreman txarra dagoela bi pertsonaien artean, fisikoki ere hori nabaritzea nahi dugu. Datu guztiak ez dira hitzez adierazi, baina nahi duenak ikus ditzake.

J. Garaño: Azken batean, pertsonaia bakoitzaren fitxa landuak egiten ditugu, nahiz eta gero xehetasun asko erori egiten diren. Lehenengo bertsiotik 50 minutu kendu ditugu, erritmoa ere mantendu behar delako, erakargarri izan behar duelako filmak... eta sakrifizioak beharrezkoak dira.

“Ahaztu nahi zuenak gogoratu dezake, eta gogoratu nahi zuenak aldiz, ahaztu. Gure buruak, behartu arren, bere bidea egiten du”

Jon Garaño

Muntaketak zeresana izan du orduan.

JM. Goenaga: Gidoiaren esentzia pelikulan egotea da inportanteena, eta paradoxikoa badi-rudi ere, eszenak kenduta edo horien ordena aldatuta, esentzia berreskuratu dezakezu. Muntaketan nolabait berridatzi egin dugu gidoia.

J. Garaño: Istorioaren egitura bereziak [ez da kontakizun kronologikoa] aukera eman digu jolasteko eta horretaz aprobe-txatu gara. Narratiboki denetik probatu dugu muntaketan! Eta hala, ordena eta sekuentziak aldatuta, hasierako ideia bue-ltatzea lortu dugu. Gogorra izan da, baina polita, sormen lan handia eskatu digulako.

JM. Goenaga: Puzzlearen piezak moztuta genekartzen errodatetik, eta pieza horiek nola jarri izan da gakoa. Azkenerako, ispilu joko bat osatu dugu pelikulan: bi egitura narratibo nagusietan, elementu berdinekin jolastu dugu, baina modu ezberdinean ordenatuta.

Loreak arma botereitsuak izan daitezke...

JM. Goenaga: Gure egunerokoan elementu berri bat sartzen denean, begiradaren baitan dago sortzen duen erreakzioa: mehatxua batzuegan, ilusioa bestetzuengan... Elementuak berak ez du esanahirik, baina pertsonaia bakoitzak, bizi duen testuinguruagatik edo dena delakoagatik, bere sentimenduak eta beldurrak pintzen ditu elementu horre-

“Denetik probatu dugu muntaketan! Eta hala, ordena eta sekuentziak aldatuta, hasierako ideia bue-ltatzea lortu dugu. Gogorra izan da, baina polita, sormen lan handia eskatu digulako”, dio Garaño (argazkian, eskuinekoa).

tan. Pelikulan, mihise zuria dira loreak, norberak esanahiz betetzeko zain.

Norbait gogoratzeko modua ere badira loreak. Izan ere, memoria eta ahanzturaren arteko talka da pelikularen gai nagusia.

J. Garaño: Bai, loreen bidez bizirik mantentzen duzu pertsona zure baitan, eta ohitura hori oso zabaldua dago gurean, baina jende batek nahiago du ahaztu, eta jarrera hori ulertzeko zailtasun handiagoak ditugu batzuetan. Egoera beraren aurrean jokatzeko modu ugari egon daitezkeela planteatzen dugu, eta pelikulan jokabide horiek talka egingo dute. Hirugarren ikuspegi bat ere sartu dugu, bizitu ez duen oroitzapena gogoratu edo hobe esanda berridatzi nahi duen jendea. Jarrera horietakoren batean tematu arren, modu batean hasi eta beste batean buka daitezkeela adierazi nahi izan dugu: ahaztu nahi zuenak gogoratu dezake, eta gogoratu nahi zuenak aldiz, ahaztu. Gure buruak, behartu arren, bere bidea egingo du.

Estilo eta estetika zaindua darabilzue. Xehetasunek egiten dute pelikula bat berezi?

JM. Goenaga: Egia esan, pelikula honetan gure erronketako bat izan da estetika, errealtazio eta atmosfera aldetik jauzi bat ematea, sekuentzi bakoitzeko planoek esanahia izatea, muntaketa garbia egitea, enkoaraketa soilak lortzea... Simetrikotasunarekin ere jokatu dugu, sentsazio eta efektu jakin bat lortu aldera.

J. Garaño: Simetrikotasunak normaltasun anormal bat sorrarazten du, egoera normalak dira, baina berezi ikusten dira, eta horrekin jokatu nahi izan dugu. Berdin off ahotsarekin, batzuetan pertsonaiak sekuentzietatik kanpo daude eta ikusleak irudikatu egin behar ditu hainbat erreakzio, off-ean egoteak, ez egoteak, baduelako esanahirik. Pertsonaiak mugitzen diren espazioei ere arreta jarri diegu... Gauza ugari zaindu ditugu, batez ere guretzat garrantzitsuak direlako barne koherentzia mantentzeko, segurtasuna ematen digu eta emaitzan ere intentzio bat dagoela ikus daiteke, nahiz eta beti agian ez ulertu.

Sinbologiarekin ere jokatu duzue.

J. Garaño: Bai, gero jendeak zein garrantzi ematen dion beste kontu bat da, baina laguntzen digu gure diskurtsoari eta kontatzen ari garengari sendotasuna ematen.

JM. Goenaga: Dena den, metaforikoak bai, baina ez dugu kriptikoak izan nahi. Baten batek metaforaren bat ez du ulertuko, baina trama berdin jarrai daiteke.

J. Garaño: Jolasa da azkenean. Ikusle mota bati gustatzen zaio halakoak "harrapatzea", baina ez dira gure pelikulen oinarria.

Ardura

Jose Mari Goenagaren hitzetan, "pelikulari lotutako titularra da Sail Ofizialean euskarazko film bat ari dela lehian, eta alde horretatik, momentu honetan, bada nolabait euskararen ordezkari zineman. Ardura sentitzen dut, baina euskaraz ekoiztutako beste gauza asko dago, jakina. Antzera gertatu zaigu 80 eguneanekin: nazioarteko jaialdietan eman dutenean, beti galdetu digute hizkuntzaz, eta euskararen eta Euskal Herriaren berri ematea egokitu zaigu atzerrian. Instituzioetatik halako lanak bultzatzea ere horrela ulertzen dut nik, kultura baten leiho direlako".

Estetika eta joko horien guztien bidez, edertasuna bilatzen duzue zuen zineman?

JM. Goenaga: Bai, pertsonaiek puntu naturalista bat dute, baina aldi berean kontatzeko forman estetika jakin bat bilatu dugu, eta nik uste ikusleak hori nabaritutako duela. Lorendenda, adibidez, pelikularako istorioak jaiotzen diren tokia, espazio polita izatea nahi genuen, argitsua, eta momentu batzuetan preziosismoa ere bilatu dugu irudietan, artifizioa. Berdin musikan.

J. Garaño: Edo esaterako, protagonistaren lantoki ilun eta itsusia pixkanaka edertzeak eta argitzeak, protagonistaren barne bilakaera irudikatzeko balio izan digu.

Sentsibilitatea behar da, zine zuzendari izateko?

J. Garaño: Zuzendariaren izaera ikusten da pelikuletan, gure luzapen moduko bat dira, eta film honetan ere, detaileetan-eta, nabaria da gure izaera. Zentzu horretan, pertsona bezala izan dezakegun sentsibilitatea pelikulan islatzea normala iruditzen zait, gidoi beraren gainean zuzendari batek edo besteak egiten duena oso bestelakoa delako.

Tonu ugari uztartzen ditu filmak: drama, giro intimista, suspentse ukitua... Aberasgarriagoa da genero nahasketa?

J. Garaño: Autoan goazela errepidean ikusten ditugun loreak dira pelikularako ideien sorburua, eta lore horiek ikusita, ezinbestean drama datorkigu burura, baina misteriotik ere badu zer edo zer, nork eta zergatik jartzen ditu lore horiek? Zer gertatu zen? Guk ere hori eraman nahi izan dugu filmara: drama, suspentsea, misterioa... Horregatik egiten zitzaigun baita ere interesgarria istorio hau.

JM. Goenaga: Gidoian eta grabatu genuen materialean, komedia ere bazegoen, eta emaitzan zertxobait geratu da, baina apenas. Istorioak, azken finean, bota egiten du bere sentitzen ez duena, eta hori muntaketan asko gertatu zaigu: sekuentziak kentzen hasi, eta pentsatzen genuena baino serioagoa geratu zaigu, sekuentzia horiek jada ez zituelako onartzen filmak, puntu batetik aurrera istorioak bizitza propioa hartzen baitu.

J. Garaño: Gero eta gehiago sinesten dut pelikularak hitz egiten dizula, eta zuk entzun egin behar diozula. Batzuetan ez zara gai ulertzeko zer esaten dizun eta gauzak ez dira ondo ateratzen, baina hobe da kasu egitea, eta horregatik, sekuentzia oso politak kentzera behartuta ikusi dugu gure burua, lekurik ez zeukatelako.

Aurreko pelikularen estiloa, lantaldea... mantendu duzue, baina zer ikasi zenuten orduan, oraingoan hobetu duzue?

J. Garaño: Hasieratik adierazi nion Jose Mariri

“Pertsonaiek puntu naturalista bat dute, baina aldi berean kontatzeko forman estetika jakin bat bilatu dugu; momentu batzuetan preziosismoa ere bilatu dugu irudietan, artifizioa. Berdin musikan”

Jose Mari Goenaga

bi gauza oso inportante zaindu behar genituela: batetik, lan egiteko modua: errodajea batik bat gutxiago diskutitu behar genuela gure artean, eta pixka bat gutxienez hobetu dugu, kar, kar, kar. Eta bestetik, istorioa kontatzerako orduan formalki aurrerapausoa izan behar zuela aurrekoarekiko eta arrisku handiagoak hartu behar genituela. Bi asmoak hein handi batean bete ditugu, nahiz eta bietan ere asko dugun hobetzeko. Ez naiz damutzen *80 egunean* estilo klasikoaz, gainera lehenengo pelikula zen, baina uste dut zenbait gauza beste era batera egin genitzakeela. Era berean, gauza batzuetan galdu egin dugu. *80 egunean* gustuko duen publiko bati ez zaio hau gustatuko, ezberdinak direlako, eta jende batek asko defendatu du *80 egunean*, bere egin du filma, eta hori ez da erraza, ez dakigu *Loreakek* hori lortuko duen...

Zein da zuen nahia bigarren film honekin?

J. Garaño: Esan bezala, *80 egunean*ek lortu du hainbatek bere egitea, eta gainera asko bidaia-tu du nazioartean, baina Euskal Herrian ez da hain ezaguna, jende askok ez du ezagutu ere egiten, eta *Loreakekin* hori aldatu nahi genuke, hemen ere ikusi dadila.

JM. Goenaga: Zine aretotik ateratzean joko eman dezakeen pelikula da, gogoetatzen jarrita osatzen joan zaitezkeen pelikula, eta gustatuko litzaidake ikusleak ariketa hori egitea.

J. Garaño: Bai, inpresioa daukagu jendeari pelikula gehiago gustatzen zaiola hurrengo egunean! Baina horretarako hurrengo egunean pelikulan pentsatzen jarri behar zara...

Zinemaldiko Sail Ofizialean lehiatzeak eta euskal zinemari kalitatea aitortzeak bultzada ekonomikoa emango al dio bertako zinemagintzari?

J. Garaño: Lagundu dezakeela eta lagundu beharko lukeela pentsatu nahi dut. Gureaz gain, Euskal Herrian egindako beste hainbat film eskainiko dituzte Zinemaldian, eta hori zerbaiten seinale da. Zinemaldiak ez ditu ematen hemengoak izateagatik, ez baitago prest nazioartean duen prestigioa galtzeko, eta are gehiago, nik esango nuke gehiago exijitzen digula guri hemengoak izateagatik, euren irudia jokoan dagoelako. Alde horretatik, bermea da euskal industriarentzat. ■

